

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n lausunto sivistysvaliokunnalle

Asia: VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Kulttuuri ja taide osana hiilineutraalia hyvinvointivaltiota

Kulttuuri ja taide voi osaltaan tukea kaikkia Agenda2030 tavoitteita. Tässä lausunnossa Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry käsittelee kolmea eri näkökulmaa: hiilineutraalia siirtymää, eriarvoisuuden vähentämistä ja rauhanomaisen yhteiskunnan rakentamista.

Kulttuurin ja taiteen vaikutukset ympäristöön

Aineeton arvonlisä pelastaa maailman - kasvua ja hyvinvointia luovalla tavalla. Siksi elinkeinopolitiikassa luovan talouden ja aineettoman arvonlisän kärki olisi viisas strateginen valinta. Se vaatii sitä, että sekä erikseen rahoitetaan luovan talouden tiekartta -työssä löydettyjä konkreettisia askeleita luovien alojen edistämiseksi, että myös valitaan luovan osaamisen ja aineettoman arvonlisän painotus osaksi kaikkea osaamisen ja kansainvälisen kasvun politiikkaa.

Selonteossa mainitaan sisältökysymyksiksi, joissa jo käynnissä olevaa työtä tulisi vahvistaa, mm. metsien kestävä käyttö ja vesiekosysteemin kestävyys. Kulttuuriperinnöllä on merkittävä rooli siinä, että ihmiset sitoutuvat myös vesien ja metsien suojeluun. Metsähallituksella on maailmanperintövelvoitteita ja parhaillaankin meneillään kulttuuriperintöhankkeita esimerkiksi hylkyjen kartoituksessa. Myös yksityiset toimijat käyttävät kulttuuriperintötyötä osana ympäristönsuojeluaan, kuten John Nurmisen säätiö, jolle historian tunnetuksi tekeminen on tärkeää, jotta ihmiset ymmärtäisivät, miksi upeaa itämertamme on suojeltava. Agenda2030 -tavoitteita tukee esimerkiksi myös Pohjois-Pohjanmaa, jonka Vesivoiman kulttuuriperintö -hankkeessa (VekuVaku) nostetaan esiin Oulujoen vesistön ja Luulajajoen voimalaitokset ja niiden yhdyskunnat kulttuuriperintönä ja monipuolisena voimavarana. Rajat ylittävän yhteistyön ansiosta pohjoisten jokien voimalaitosrakentamisen kulttuuriperintö täsmentyy, tulee tunnetuksi ja vahvistaa paikallisten yhteisöjen identiteettiä. Nämä esimerkit osoittavat, että kulttuuriperintötyöhön kannattaa osoittaa rahoitusta osana ympäristönsuojelua.

Suomalaisten kulutuksen globaali jalanjälki tunnistettiin Polku2030 -arvioinnissa teemaksi, jossa tarvittaisiin nykyistä kattavampia politiikkatoimia. Luovien sisältöjen ja aineettoman arvonlisän edistäminen on olennainen osa kulutuksen ekologista käännettä. Se ei onnistu ilman julkista rahoitusta. Siksi kulttuurista ja taiteesta ei pidä missään nimessä leikata, vaikka Veikkauksen tuotot dramaattisesti nyt laskevatkin.

Eriarvoisuuden vähentäminen kulttuurin ja taiteen keinoin

Suomalainen kulttuuri- ja taidepolitiikka on oikein painottanut valtakunnallista saatavuutta, jonka avulla eri väestöryhmien erot kulttuuriosallistumisessa ovat vuosikymmenten välillä merkittävästi kaventuneet. Suurin muutos on ollut kulttuuriosallistumisen tasa-arvoistuminen maaseutu- ja kaupunkilaissäestön välillä.

Nyt yhä enemmän korostetaan laajempaa saavutettavuuden näkökulmaa, joka on tarpeellinen lisä valtakunnallisen saatavuuden näkökulmaan. Esimerkiksi pitkäaikaissairaiden ja työttömien

kulttuuriosallistuminen on edelleen muuta väestöä merkittävästi vähäisempää. Siksi on tarpeen pitää huolta siitä, että kulttuuri ja taide on hinnaltaan saavutettavaa, sen sisältö niin monipuolista, että se kykenee puhuttelemaan erilaisia väestöryhmiä ja tekijöitä rekrytoituu erilaisista väestöryhmistä uusista suomalaisista erityistä tukea tarvitseviin taideharrastajiin.

Taiteen prosenttiperiaatteen laajentaminen sosiaali- ja terveystalouteen ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on ollut konkreettinen polku eriarvoisuuden vähentämiseksi kulttuuripolitiikassa, kun kaikenlaiset ihmiset pääsevät osalliseksi kulttuuriin ja taiteen hyvinvointia ja terveyttä edistävästä vaikutuksesta. Onnistumista tässä mittaa THL:n TEAviisari.

KULTA ry kiittää selonteossa todettua hyvinvointia lisäävää kulttuuripolitiikkaa: ”Hallitus vahvistaa kulttuurin hyvinvointivaikutusten lisäämiseksi hallinnonalojen yhteistyötä ja turvaa kulttuurin toimintaedellytykset huolehtimalla valtionosuuksien tasosta, toiminta-avustuksista ja kansallisten laitosten määrärahoista sekä toteuttaa taiteen toimintaedellytysten parantamiseksi esittävien taiteiden valtionosuusjärjestelmän uudistuksen. Samalla edistetään lastenkulttuuria, tuetaan taiteen perusopetusta ja nostetaan lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustuksia. Lisäksi taataan jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä.” KULTA ry kuitenkin huomauttaa, että edellä kuvattua uhkaa Veikkauksen tuottojen lasku.

Kestävän kehityksen kansalaisraati kokosi tammikuussa 2020 noin 500 suomalaista arvioimaan Suomen kestävän kehityksen tilaa. Raatilaiset olivat vuoden 2019 tapaan huolestuneita nuorten tulevaisuudesta. Raatilaista huolestutti erityisesti nuorten lukutaidon heikkeneminen. Kirjastojen, myös näkövammaisten kirjaston Celian, Lukukeskuksen ja kaiken kaikkiaan kirjallisuuden ja sanataiteen eri instituutioiden, erityisesti lasten- ja nuortenkirjallisuuden tukeminen ovat välineitä lukutaidon vahvistamiseen. Myös osa näistä toimijoista ovat riippuvaisia Veikkauksen tuotoista ja siten vakavan leikkausuhan alla. Se ei edistä kestävästä kehitystä.

Kulttuurivaihto rauhan rakentajana

Kulttuurin kansainvälistäminen on olennainen osa maailmanpoliittista yhteisymmärrystä ja yhteistyökykyä. Kulttuurivaihto lähtee aina kulttuurin ja taiteen itseisarvon ymmärtämisestä, halusta kunnioittaa erilaisia ilmaisemisen tapoja ja perinteitä. Kulttuurivaihdon tulisi olla luonteva osa kaikkien oppilaitosten toimintaa, ja siinä ulkoministeriö lähetystöverkkoinen voisi ottaa nykyistä koordinoitumman ja vahvemman roolin. Se olisi mielekkäintä määritellä osana koronankin takia kipeästi tarvittavaa kulttuuriviennin strategiaa, jossa kirjattaisiin kulttuurin ja taiteen kansainvälistämisen ja kulttuurivaihdonkin tavoitteet. Lisäksi kulttuurivaihtoa järjestävien organisaatioiden, kuten kulttuuri-instituuttien, suotuisasta rahoituskehityksestä on huolehdittava, vaikka Veikkauksen tuotot laskevat. Kulttuurien ymmärtäminen ja kulttuurin ja taiteen välineet ovat tärkeässä roolissa myös kehitysyhteistyön onnistumisessa.

Helsingissä 9.2.2021

Rosa Meriläinen
pääsihteeri